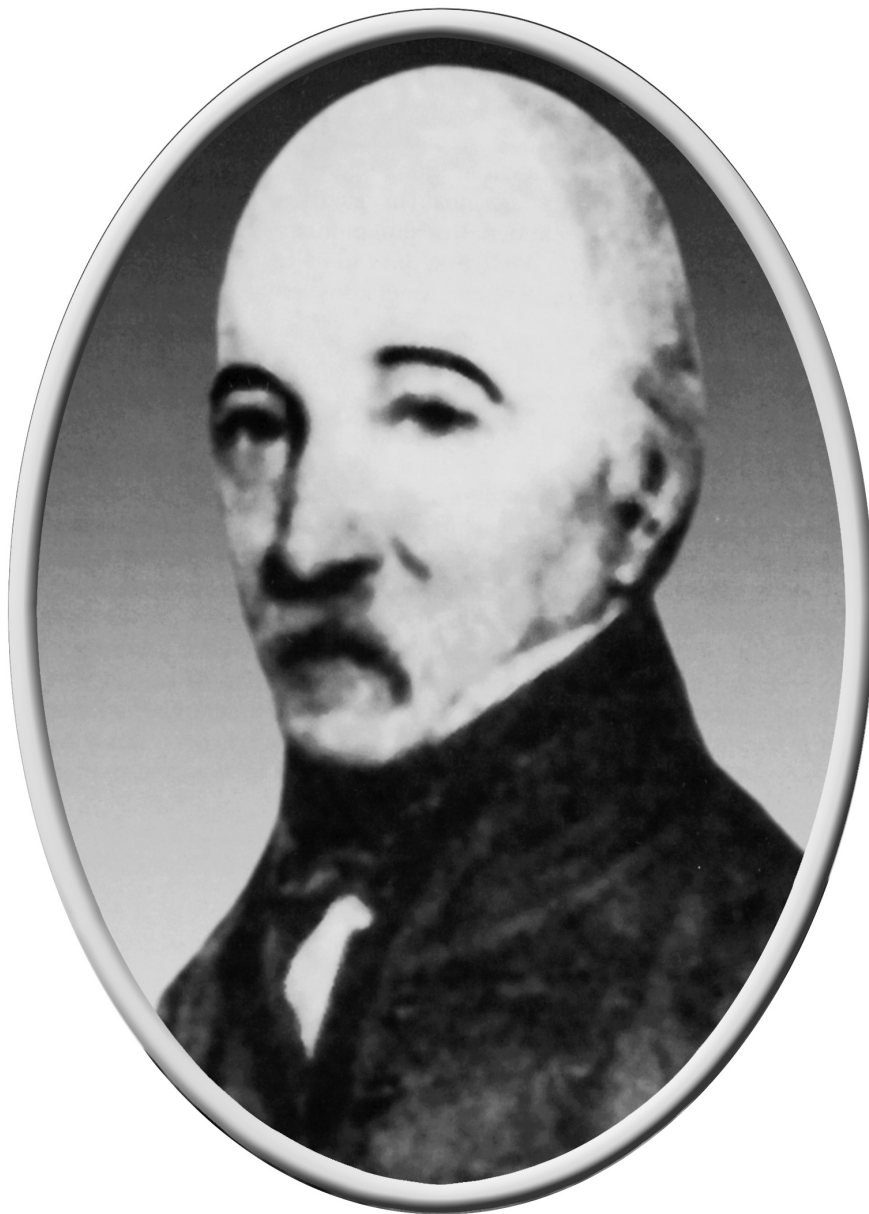

Csekonic József

Csekonic József (*Kőszeg, 1757. II. 22. – †Pest, 1824. IV. 26.)

Kiváló lótenyésztő, ezredes, az első magyarországi ménesbirtok parancsnoka, az állami ménesek és remondaügyek felügyelője. A ló iránti érdeklődése vezette a katonai pályára; tapasztalatait a remonda ügyeinek intézése közben szerezte. A császárnak 1784 őszén átnyújtott memoranduma a megyék hatalmától független, kötöttségektől mentes, részben a kincstárra, részben magánvállalkozásra alapozott gazdaságos lótenyésztési rendszer és intézmény terve volt. Célja: a kincstári birtokon nemesítet állományból – a köztenyésztés számára ösztönző módon – tenyészállatokat állítsanak elő, hogy ily módon nagy létszámban álljon rendelkezésre jó minőségű lóanyag. E beadványnak köszönhető a híres mezőhegyesi (1785) és a bábolnai (1789) katonai ménesek létrehozása. Ezek parancsnokaként alapoztam meg a magyar lótenyésztést napjainkig meghatározó fajták kialakulását, s a magyar állattenyésztés „zászlós hajóinak” működését. A Szent István-renddel kitüntetve vonult vissza zombolyai (Torontál vm.) birtokára, ahol jó hírű gulyát, ménest, és juhászatot alapított. Lótenyésztési tapasztalatait az 1817-ben megjelent, *Praktische Grundsätze die Pfer-dezucht betreffend* (Gyakorlati alapelvek a lótenyésztést illetően) c. könyvében írta le.

Csapó Dániel

Csapó Dániel

(*Győr, 1778. III. 21. – † Pozsony, Pozsony vm., 1844. VIII. 5.)

Földbirtokos, Tolna vármegye alispánja (1827-36) és két ízben országgyűlési követe, a reformkor jelentős politikusa, szakíró. A Széchenyi által kezdeményezett Állattenyésztő Társaság egyik alapítója, s az utódszervezet Gazdasági Egyesületnek is első választmányi és elnökségi tagja volt, s ezt a hírnevet unokái is tovább ápolták: bizonyítéka ennek a neves tengelici ügető ménés. Sokat tett Tolna mezőgazdaágának föllendítéséért is. Elérte, hogy a vármegye módosabb falvaiban tiszta vérű ménekkel fedeztessenek, a nemes vérű, jó küllemű csikót nevelő gazdákat pedig megjutalmaztatta. A Magyar Gazdasági Egyesület tevékenységének kiszélesítése, országos hatáskörűvé tétele élete végéig szívügye maradt. Az országgyűlés színhelyén a halál is a vállalt feladatok teljesítése, azon intézkedések megtétele közbe érte, amelyek „különösen a földművelő nép állapotának javítására a törvényhozás útján, és kiválónag gróf Széchenyi István mozgatására, a társadalmi téren megindultak”. A falusi ifjúság számára szerkesztett Gazdasági kistükör c. kézikönyve (Buda, 1843.) sokezres példányszámban jelent meg.

Széchenyi István gróf

Széchenyi István gróf

(*Bécs, Ausztria, 1791. IX. 21. – †Döbling, Ausztria, 1860. IV. 8.)

„A legnagyobb magyar.” Történelmi léptékű, a nemzetgazdaság, a kultúra, a társadalom szinte minden területére kiterjedő munkásságának, életművének csak egy részét képezi az agárpolitika, a mezőgazdaság, s benne a ló-, a selyemhernyó- és a juhtenyésztés. A lótenyésztéssel kapcsolatos reformjai és munkálkodásai a nagy ívű életpálya útján tett első lépések voltak: Lótenyésztő Egyesület (1825) s a Pesti Lovar Egylet (1842). Minden kis részben a teljesség. Széchenyi gényusa tükröződik. A „nemes Gróf” ideálja a „gondolkodó gazda” volt, aki a legnagyobb haszonnal járó gazdálkodást űzi saját gyarapodása, s így a nemzet meggazdagodása érdekében. Irodalmi munkássága a lovakról c. munkájával 1828-ban kezdődött, majd a Hitel, a Világ, és a Stádium a legismertebbek. Az első létesítményét ért támadások védelmében, 1838-ban ismét könyvet írt: Néhány szó a lóversenyzés körül címmel.

Wesselényi Miklós báró

Wesselényi Miklós báró

(*Zsibó, Szilágyi vm.,. 1796. XII. 30. – † Pest, 1850. IV. 17.)

Már tizenegy évesen egy katonai szemlén nemesi lovasszázadot vezetett. apja halála után húsz évesen vett át a birtok vezetését, s a ekkor ismerte meg Széchenyit. Többször jártak együtt Franciaországban és Angliában. Innen hozta be Cato nevű ménjét, amely igen kedvező hatással volt az erdélyi lótenyésztésre. Az első pesti lóverseny első futamát Al Borac nevű lova nyerte meg, amelyet Széchenyitől vett. Zsibói ménesét korszerűsítette, ezt pesten 1829-ben megjelent könyvében (A' régi híres ménesek egyike' megszűnésének okairól) indokolta meg. Juhászatát gyapjútermelés irányába fejlesztette. Balítéletekről c. nagy műve 1831-ben jelent meg. Az „árvízi hajós” (1838) radikálisabb Széchenyinél, de 1847-ben Kolozsvárott megjelent könyvében (Teendő a lótenyésztés körül) ismét Széchenyi mellett áll. Még ez évben súlyosan megbetegedett, később megvakult, Zsibó felé tartva útközben, Pesten halt meg.

Kozma Ferenc

Kozma Ferenc

(*Sörnyepusztá, ma: Somogysárd, 1825. IX. 19. – † Mezőhegyes, 1892. VII 7.)

Miniszteri tanácsos. Lótenyésztésünk alapjainak megteremtése, a magyar fajtákat kialakító, a ma is létező tenyészetek létrehozása, a lótenyésztési szakigazgatás rendszere és a köztenyésztés ma is korszerűnek tartott ménellátása fűződik nevéhez. A kiegyezést követően részt vett a katonai lótenyésztési intézmények átnevelésében (1868), majd az állami ménesek és az országos lótenyésztés irányításában. Ennek köszönhetően fejlődtek és gyarapodtak méntelepeink és épültek ki az országos fedezetési állomások hálózata. Következetességének köszönhetően szilárdultak meg méneseinkben a nóniusz, a mezőhegyesi félvér, a gidrán, a bábolnai arab, a kisbéri félvér, és a lipicai törzsek, a ménesbirtokok pedig Európa legkorszerűbb mezőgazdasági üzemeivé váltak.

D'Orsay Olivér Grimaud gróf

D'Orsay Olivér Grimaud gróf

(*Türje, 1845. VII. 27. – † Rákoskeresztúr, 1932. XII. 23.)

Ezredes. A lótenyésztés markáns egyénisége, aki a mezőhegyesi állami ménest a „tökéletesség magas fokára” emelte. A Mezőhegyesvidéki Tájfajta Lótenyésztő Szövetkezet alapítója és elnöke volt (1892-1918). Lovas katonaként osztályparancsnok lett Mezőhegyesen (1885), majd 1889-ben a ménés parancsnokságát vette át, amelyet 1901-ig töltött be. Irányításával a ménesbirtok vegyes lóállományból a genetikailag értékes „ménésbirtok nóniusz” alakult ki, s kezdeményezésére jött létre Mezőhegyes környékén az ország első lótenyésztési tájfajtatenyésztő egyesülete. Nyugállományba helyezése után a Földművelésügyi Minisztérium őt bízta meg az Erdélyben létrehozott kolozsi ménés vezetésével, valamint az állai ménések felügyeletével. E tisztét 1918-ig töltötte be, ezután, élete végéig csak a mezőhegyesi tájfajta ügyeivel foglalkozott.

Monostori Károly

Monostori Károly

(*Dés, Szolnok-Doboka vm., 1852. XI. 7. – † Budapest, 1917. VI. 1.)

Állatorvos, királyi tanácsos, a magyar állattenyésztési szakirodalom egyik megteremtője. az Állatorvosi Tanintézet és Akadémia állattenyésztési tanszékének vezetője (1884-1909). A küllemtant, az életmódtant (ökológiát), fajtant stb. külön előadásokban ismertette a hallgatókkal; tanításaiban a darwinizmust hirdette. Az oktatásban a gyakorlati szempontokat részesítette előnyben; ifj. Vastagh György szobrászművésszel híres hazai mének, szarvasmarhák, juh-, sertés-, baromfi- és kutyafajták szobrait készítette el. Szakirodalmi munkásságából kiemelkedik a három kiadást megért, Kovácsy Bélával írt A ló és annak tenyésztése c. kézikönyv (1889, 1892, 1905), amely még ma is a lótenyésztők „bibliája”. A lóismeret kézikönyve c. népszerűbb könyvét 1896-ban a honvédség oktatására írta Rekenye József társszerzővel.

Döhrmann Henrik

Döhrmann Henrik

(*Hannover, Poroszország, 1859. XI. 21. – †Nagykőrös, 1929. X. 29.)

Méneskari ezredes. A Kozma Ferenc és d'Orsay Olivér által meghatározott tenyésztési irányvonal következetes képviselője, a lótenyésztési ismeretterjesztés termékeny szerzője volt. A kiséri és mezőhegyesi ménesbirtokon nevelkedett, s ez hatott pályaválasztására is. A méneskarhoz került szolgálatra, s elvégezte a budapesti Állatorvosi Tanintézet méneskari tanfolyamát. Előbb Bábolnára, majd a nagykőrösi méntelepre osztották be, s rövidesen a verseci ménteleposztály (Temes vm.) parancsnoka lett, ahol következetes munkával kialakította a bánási nóniuszt. 1910-ben a nagykőrösi méntelep, majd 1912-ben a mezőhegyesi állami ménes parancsnokának nevezték ki. Írói álnéven (Kis Mihály) évtizedeken át széles körű szakmai ismeretterjesztő tevékenységet folytatott Köztelek c. lap oldalain, majd 1918-ban történt nyugállományba vonulása után a lap lótenyésztési rovatát vezette.

Plósz Béla

Plósz Béla

*(*Budapest 1863 V. 19. – † Budapest, 1945. I. 6.)*

Állatorvos (1885) és bölcsészdoktor (1891) professzor. 1887-től segédtanár az állatorvosi Főiskolán. Több külföldi tanulmányút után 1897-1925-ig az állatorvosi sebészet és szemészet professzora. 1925-38 között a Földművelésügyi Minisztérium lótenyésztési főosztálynak vezetője, címzetes államtitkári rangban. Nagy érdemeket szerzett a magyar lótenyésztés föllendítésében. Az országot a természeti és talajviszonyoknak megfelelően kerületekre osztotta. Méntelepeket és fedezettési állomásokot állított fel. Nagy súlyt helyezett a törzskönyvezésre, a ménék bírálataira – a zugméneket ivartalanította. Támogatta a Lóértékesítési Szövetkezet munkáját, a lovasport egyesületeket és a lóversenyzést. Az első állatorvos-sebészeti tankönyvek szerzője. Számos külföldi és hazai legfelső elismerés: az egyiptomi Nílus-rend lovagja, Signum Laudis (Legfelsőbb dicsérő elismerés) stb. tulajdonosa.

Vastagh György ifj.

Vastagh György ifj.

(*Kolozsvár, Kolozs vm., 1869 IX. 18. – † Budapest, 1946. VI. 3.)

Világhírű állatszobrász. Háziállatszobrai az élmény mellett tenyésztéstörténet bizonylatok, amelyek számos hazai, európai és tengeren túli oktatási intézménybe, múzeumba (Bécs, Berlin, Kairó, Szentpétervár stb.) elkerültek. Kiemelkedő értékű a British Museumban kiállított magyar szürke hatosfogat. A millenniumi, majd az 1900-as párisi világkiállításra az állami ménésbirtokon és neves magántenyészetekben készítette el kiváló tenyészállatok portréját. Az állatorvosoktatás részére Zimmermann Ágoston rendelt tőle lóanatómiai és mozgástanulmányokat. Az 1910-es bécsi vadászati kiállításon 22 kutyaábrázolásáért kapott díjat. A Mezőgazdasági Múzeum felkérésére négyes lófogatot és négyes szántó ökörfogatot mintázott. Bivalyszobrával 1922-ben Múcsarnok Társulat Nagydíját nyerte. A magyar tervek Különösen lovas szobrai ismertek: Rákóczi Ferencé Szegeden, Görgey Artúr, Hadik Andrásé és a lófékező Csikós a budai Várban; a síremlékként fölállított alumínium „turáni érclovast” a szovjet hadsereg hurcolta el. (Monostori K.)

Pettkó-Szandtner Tibor

Pettkó-Szandtner Tibor

*(*Bazin, Pozsony vm., 1886. VI. 20. – †Leutstetten, Németország, 1961. I. 6.)*

Mezőgazdász, méneskari tábornok (1944) az arab ló világhírű tenyésztője, a magyar kocsizás és hajtóművészet nemzetközi elismertségének megalapozója. A fogathajtás kiváló szakértőjeként és szenvedélyes művelőjeként 1928-32 között 35 első díjat nyert nemzetközi versenyeken. A bábolnai ménesebirtok az ő parancsnoksága alatt (1932-42) élte fénykorát. 1942-45 között minisztériumi lótenyésztési főfelügyelő volt. A világháború során Nyugatra távozott, s az egyiptomi királyi, majd állami arab ménese vezetője lett (1949-59). Élete alkonyán Lajos bajor királyi herceg Sárvárról kitelepített ménesében tevékenykedett. A magyar hajtóművészet, a magyar kocsi és szerszám hagyományos ismereteit több nyelvre is lefordított, forrásértékű művében (Magyar kocsizás, 1931) foglalta össze.

Ócsag Imre

Ócsag Imre

(*Nagyszokoly, 1920. IV. 10. – † Budapest, 1996. VIII. 1.)

Mezőgazdasági mérnök, címzetes egyetemi tanár. Mezőgazdaság-tudományi doktori értekezését a tolnatamási félvér ló kialakulásáról készítette. A mezőhegyesi ménésbirtokon volt gyakornok, 1949-től az Állattenyésztési Kutatóintézet lótenyésztési osztálynak munkatársa, majd vezetője 1984-ig. A lótenyésztés oktatója a gödöllői (1957) és a debreceni (1980) agráregyetemen. A gyermeklovaglás megszervezője. Termékeny szakíró volt. Munkái: A nóniusz (1984), A kisbéri félvér (1989), Csikónevelés (Halász Bélával, 1955), Magyar lovas könyv (társszerzőkkel 1988), A legfiatalabbak lovas tömegsportjának kialakítása (társszerzővel, 1990).